

Dissecció de la mirada d'un rebel

El 22 de febrer de 1900 va néixer a Calanda un dels cineastes més prestigiosos de la història del cinema universal, Luis Buñuel. Cent anys més tard, celebrem el naixement del realitzador de films tan memorables com 'Un chien andalou' i 'Viridiana'

ARXIU / EFE



Aquest any es commemora el centenari del naixement del realitzador Luis Buñuel. És considerat un referent universal del cinema.

Director rebel, posseïdor d'una mirada insubornable, ateu "gràcies a Déu" i segons la gran majoria d'experts, un dels pocs cineastes que, de veritat, pot ser considerat com un dels grans mestres del setè art. Luis Buñuel ha marcat la cultura del segle XX, la seva obra s'ha convertit en

un referent per al cinema internacional. Aquest aragonès que va provocar disturbis al carrer a causa de les seves pel·lícules al París dels anys 20, que va compartir amistat i inquietuds amb la generació del 27, que va ser expulsat del Museu d'Art Modern (MOMA) de Nova York per les seves idees comunistes, i que diuen que va destrossar l'arbre de Nadal de Chaplin durant un sopar, ha enamorat els habitants de tot un segle.

Acabava de néixer el cinema quan Luis Buñuel va venir al món a Calanda el 22 de febrer de 1900. El paisatge rural de la seva terra mare, els seus anys escolars a Saragossa i el món universitari de Madrid, on va compartir aficions amb Lorca, Dalí i Alberti, va marcar la seva personalitat. Però va ser la vida bohèmia de París el que va enamorar el jove Buñuel i va fer del surrealisme el seu *leit motiv*: "el surrealisme no era per a mi una avantguarda més, sinó una cosa que comprometia la meua vida en una direcció espiritual i moral".

A França neix el Buñuel cineasta i un dels seus films clau, *Un Chien Andalou* (1929). La guerra civil va fer que Buñuel fugís d'Espanya. Després de veure que no encaixava amb les ments estretes de Hollywood, es va exiliar a Mèxic, on va realitzar pel·lícules tan emblemàtiques com ara *Los olvidados* (1950) o *Nazarín* (1958). El 1961 tornava a Espanya per embarcar-se en l'aventura de *Viridiana*, el seu film que més polèmiques i repercussions polítiques va tenir. Però Buñuel va decidir continuar la seva

obra a França, on va rodar les millors pel·lícules de la seva maduresa, com ara *Belle de jour* (1967) o *El discreto encanto de la burguesía* (1972). Finalment, va passar els seus darrers dies al país que el va acollir durant tants anys, Mèxic, on va morir el 1983.

Una ambiciosa exposició titulada "Buñuel, el ojo de la libertad", obre oficialment el 21 de febrer el Centenari Buñuel, a la Residencia de Estudiantes de Madrid i a la Fundació ICO, on el cineasta de Calanda va viure durant els seus anys d'universitari i on va conèixer Federico García Lorca i el seu inseparable amic, Salvador Dalí. Una altra gran exposició és "Buñuel cumple 100 años. Es peligroso acercarse al interior", de l'Institut Cervantes, que s'inaugura el 24 de febrer a Tolosa i que viatjarà al maig al centre Pompidou de París, al setembre al Palau d'Exposicions de Roma i al novembre al MOMA de Nova York. Aquesta exposició també es podrà visitar en Internet, en la pàgina <http://cvc.cervantes.es>.

Javier Rioyo, guionista i periodista, i José Luis López Linares, director de fotografia de Saura, Erice i Trueba, han realitzat la pel·lícula documental-homenatge, *A propósito de Buñuel*. Durant noranta minuts, gairebé una seixantena d'amics i companys d'aventures cinematogràfiques expliquen les seves experiències amb Buñuel, i intenten descriure la complexa personalitat del cineasta, que combinava una actitud alhora tradicional i rupturista de la vida. Expliquen les seves obsessions (la mort, el sexe i el

món oníric), el seu humor negre i la seva àcida mirada a la realitat. En aquest documental apareixen els dos fills del director, el seu col·laborador Jean-Claude Carrière i amics i actors amb qui va treballar com ara Paco Rabal, Lucía Bosé, Ángela Molina, Michel Piccoli o Carole Bouquet, entre d'altres. Els realitzadors Rioyo i López Linares, coneguts per la seva pel·lícula-biografia sobre Ramon Mercader, *Asaltar los cielos*, expliquen que la seva intenció "era retratar Bunuel a través de la memòria dels que el van conèixer". *A propósito de Bunuel* s'estrena el 22 de febrer en el cinema Palafox de Saragossa, on Bunuel va fer el batxillerat. Aquest mateix dia, Calanda inaugura la seva casa museu amb el so dels tambors, tal com els va escoltar Bunuel.

El Festival de Canes tampoc s'oblida d'un dels cineastes més premiats en aquest certamen. Els films *Los olvidados*, *Nazarín* i *Viridiana* van obtenir diversos guardons a Canes. El festival dedicarà al mes de maig una sala permanent al director. Un altre dels projectes ambiciosos és BIRDI-Bunuel Integrated Resources & Digital Information, que proporcionarà informació digital sobre l'obra de Bunuel.

El govern d'Aragó i la Universitat de Saragossa preparen diversos cicles i conferències, que es podran seguir als col·legis majors Pedro Cerbuna i Santa Isabel a Saragossa. El primer cicle és el curs intensiu "Bunuel i Goya, més enllà del realisme", que analitza dos fenòmens de l'art universal i aragonès amb molts aspectes en comú. El segon curs es titula "Quan la dona ha perdut la por en Bunuel", una reflexió sobre el paper de la dona en el cinema de Bunuel. El tercer cicle, "Temperament de Bunuel", explica com diversos realitzadors s'han sentit influïts pel cineasta de Calanda. I, per últim, "Història d'una foto de Bunuel", concretament una fotografia de la primavera de 1972 composta per pesos pesants del cinema internacional, com són Robert Mulligan, William Wyler, George Cukor, Robert Wise, George Stevens, Alfred Hitchcock, Rouben Mamoulian i Luis Buñuel.

L'exposició "Tierra sin pan. Luis Bunuel i els nous camins de les avantguardes", promoguda per l'Institut Valencià d'Art Modern (IVAM), on es va exhibir d'octubre de 1999 a gener de 2000, també es pot veure a Saragossa a la sala d'exposicions del Palau de Montemuzza. A partir de *Las hurdes* (1932), també anomenada *Tierra sin pan*, la mostra fa una reflexió sobre la proposta pluridisciplinària que el creador i el seu equip van intentar el 1933 fusionant cinema, arts plàstiques, fotografia, etnografia, poesia i periódisme. L'exposició està integrada per cartes, conferències, diverses anotacions en el guió i fotografies del rodatge procedents de l'arxiu personal de Bunuel. També es mostren obres dels creadors que van treballar en el film, com ara Ramon Acín, que va produir la pel·lícula gràcies a un premi de loteria.

El Teatre del Temple d'Aragó presentarà *Bunuel, Lorca y Dalí*, un muntatge sobre textos d'Agustín Sánchez Vidal, estudiós de Buñuel. La música *El retablo de maese Pedro*, de Falla, que Bunuel va muntar a Amsterdam el 1926 es representa a Saragossa el 24 de febrer i s'editarà el disc *Bunuel del desierto*, en el qual Angel Petisme posa música a les veus de Paco Rabal, Pepín Bello, Ángela Molina i Sílvia Pinal. En l'apartat bibliogràfic s'editarà *Así sueña el profeta en sus palabras*, de Luis García Abrines. I, a més a més, la Fira del Llibre de Guadalajara (Mèxic) i la de Madrid oferiran una atenció especial a l'obra de Buñuel.

Un cicle a la Filmoteca Española projectarà al llarg de tot l'any l'obra íntegra de Bunuel, 33 pel·lícules. Per la seva banda, les filmoteques de la Generalitat de Catalunya, a Barcelona, i de la Generalitat Valenciana, dedicaran al març un cicle al cineasta. Finalment, el centenari es tancarà amb un congrés sobre la personalitat i l'obra de Bunuel, que tindrà lloc durant els mesos de gener i febrer de l'any 2001.

Bea Cabezas

Filmografia



- Un Chien Andalou (1929)
- La edad de oro (1930)
- Las Hurdes (1932)
- El Vaticano de Pío XII (1940)
- Gran Casino (1947)
- El gran calavera (1949)
- Los olvidados (1950)
- Susana (1950)
- La hija del engaño (1951)
- Una mujer sin amor (1951)
- Subida al cielo (1952)
- El bruto (1952)
- Él (1952)
- La ilusión viaja en tranvía (1953)
- El río y la muerte (1954)
- Robinson Crusoe (1954)
- Abismos de Pasión (1954)
- Ensayo de un crimen (1955)
- Así es la aurora (1955)
- La muerte en el jardín (1956)
- Nazarín (1958)
- Los ambiciosos (1960)
- La joven (1960)
- Viridiana (1961)
- El ángel exterminador (1962)
- El diario de una camarera (1964)
- Simón del desierto (1965)
- Belle de jour (1967)
- La vía láctea (1969)
- Tristana (1970)
- El discreto encanto de la burguesía (1972)
- El fantasma de la libertad (1974)
- Ese oscuro objeto del deseo (1977)

